

Sonnevend Júlia

# SÁRM

*Hogyan formálják a vonzó személyiségek  
a világpolitikát*

## Előszó a magyar kiadáshoz

2006-ban költöztem Amerikába, hogy a Yale Egyetem jogi karán tanulhassak, ott, ahol diák volt többek között Bill Clinton és Gerald Ford, két későbbi amerikai elnök is. Ennek a magas posztnak a veszélye engem nem fenyegetett, viszont tágra nyílt szemmel figyeltem, ahogy amerikai társaim ezerrel „tekertek”, gyakran a személyes vonzerejüket is bevetve, hogy egyszer akár az ország vezetőjévé is válhassanak. De ugorjunk vissza az időben egy picit!

Magyarország történelme bőven dúskál sármban és tehetségben, miképpen a felelőtlenség, az eszmék elárulása és a trauma is jócskán jelen volt/van... Talán ezért is érdekelt régóta a személyes vonzerő kérdése. Tízéves voltam a rendszerváltáskor, tisztán emlékszem a tüntetésekre, a színes poszterekre („Hallgass a szívedre, szavazz a Fideszre!”), az első budapesti Guns N’ Roses-koncertre, az Esterházy-publicisztikákra és Nagy Imre újratemetésére is. Az újratemetés volt az egyetlen „tüntetés”, amelyre nélkülem ment a család, mert aggódtak a szülők... sajnáltam, hogy nem lehettem ott, de most, hogy én is szülő lettem, megértem a döntésüket. Ha ott lettem volna, akkor találkoztam volna először Orbán Viktorral, akit a nemzetközi sajtó mint karizmatikus, fiatal liberális demokratát ábrázolt abban az időben. A mai olvasó pedig talán a Magyar Péter-jelenség

megértése érdekében veszi le a polcra ezt a könyvet, arra is keresve a választ, hogy miért indít licitet a napszemüvegéről a Facebookon. A válasz e könyv elolvasását igényli. :-)

Bár a könyvemben szerepel egy magyar vonatkozású fejezet is, a céloom mindig is az volt, hogy igazoljam: a sárm meghatározó tulajdonságuk a politikusoknak minden politikai oldalon – és nemcsak Magyarországon, hanem szerte a világban. Az olvasó látni fogja, hogy az új-zélandi miniszterelnök éppúgy megvillantja vonzerejét, mint az iráni külügyminiszter. A kortárs politikus, akár liberális, akár illiberális vagy valamely más nézetrendszer híve, a vonzerő szabályrendszerének foglya. Néhány kivétel azért van. E kötet utolsó fejezete egy erős kivételről szól, az egykori német kancellárról, Angela Merkelről, aki képes volt a kortárs közösségi média elvárásaival szembemenni. Remélem, az olvasó élvezni fogja könyvem változatos politikai példáit, amelyek megmutatják, hogy a vonzerő életünk minden területét átszövi, beleértve a nemzetközi politikát is.

Bár New Yorkban élek, nyaranta továbbra is budapesti kávézók teraszán szeretek üldögni. Ha meglátnak valamelyiken, kérdezzenek bátran a sármról!

New York, 2024. szeptember 11.

*Sonnevend Júlia*

## Bevezető

Oroszország 2022. februári ukrajnai inváziója előtt Volodimir Zelenskij, Ukrajna elnöke nem volt világszerte ismert híresség. A támadás után azonban alig néhány nap alatt sokak szívébe belopta magát. A közösségi médiában indított sármoffenzívája távoli közönségekhez is eljutott, és kézzelfogható eredményeket tudott elérni vele. Személyes varázsa nem volt sem felületes, sem pillanatnyi, sem esetleges; valódi fegyvereket eredményezett Ukrajna számára. Az ukrán elnök példája ékesen bizonyítja, hogy a személyes kisugárzás napjaink világpolitikájának meghatározó jellemzője.

A nemzetközi diplomáciát hajlamosak vagyunk csak racionális keretek között értelmezni. Azt feltételezzük, hogy a nemzetközi kapcsolatokat a reálpolitika irányítja, ahol a döntések mögött a szűken értelmezett nemzeti önérték áll. Ebben az értelmezésben a politika pragmatikus, és kizárólag a kézzelfogható célokra összpontosít. Ugyanakkor a társadalmi interakció minden területén megfigyelhető, hogy az emberi ügyekben és a döntéshozatalban nem csak racionális tényezők jutnak szerephez. Az ember társadalmi tevékenysége szólhat a pénzről, a hatalomról vagy az egőről, egy cél elérése azonban gyakran a döntéseket, attitűdöket, preferenciákat befolyásoló mosolynak, gesztusnak és a személyes szimpátiának köszönhető. Ezzel az

alapvető emberi tényezővel szemben a politika sem immunis. E könyv témája a személyes kisugárzás varázserejének szerepe a modern világ politikájában.

A politikára én úgy tekintek, mint színházra, ahol a színpadon a politikusok hősöket és rosszfiúkat alakítanak, a közönség pedig tapssal vagy pfujolással értékeli játékaikat.<sup>1</sup> A politikában – akárcsak a színházban – az egyének fontosabbak a komplex folyamatoknál. Politológusok is leírták, hogy az elmúlt harminc évben csúcsra járatódott a politika perszonalizációja: az intézmények és szervezetek helyett egyre nagyobb figyelmet fordítunk az egyes politikusokra és személyes környezetükre.<sup>2</sup> A pártok iránti hűségünk csökken, úgy érezzük, hogy az egyéniségek inkább rászólgálnak a bizalmunkra. Mindeközben a különböző médiaplatformokon elárasztanak bennünket a politikai személyiségek vizuális és szöveges megnyilvánulásai, azt az érzetet keltve, hogy ismerjük őket. Ilyen körülmények között vezetőink személyes vonzereje egyre inkább a politikai hatalom meghatározó jellemzőjévé válik.

A személyes vonzerő egyik – politikai kontextusban gyakran emlegetett – formája a karizma. A karizma szó görög eredetű, jelentése „isteni ajándék”, és Szent Pálnak a korai keresztény közösséghez írott leveleinek köszönhetően erősen egyházi kötődésű. Több mint száz évvel ezelőtt Max Weber német társadalomtudós kiemelte a szót vallásos kontextusából, és világi környezetbe helyezte. Weber szerint a karizma „az emberi személyiség olyan jellemzője, amelynek köszönhetően az egyén kiválik a közönséges emberek sorából, akik őt természet- vagy emberfeletti, de legalábbis egyedülállóan kivételes képességekkel vagy

tulajdonságokkal ruházzák fel.”<sup>3</sup> Míg a definíció első fele nyilvánvalóan vallási jellegű, a folytatás megnyitja az utat a szélesebb, közéleti alkalmazás előtt. Weber – egészen modern módon – úgy tartotta, hogy a karizma nem ve-lünk született adottság. Azt, hogy ki karizmatikus tekintély és ki nem, a hallgatóság dönti el.

Weber azonban egy olyan világban értelmezte a karizma jelenségét, amely még nem láthatta Adolf Hitler felemelkedését, amikor a tömegmédiá a nyomtatott újságokat jelentette, külföldi vezetőket pedig mozgóképen legfeljebb a filmhíradókban lehetett látni. Ma már gyökeresen megváltozott politikai és médiakörnyezetben élünk. A profi politikai kampányok a különféle médiaplatformokon, nemzetközi közönség előtt zajlanak, mindennapi interakcióinkat pedig – még közeli családtagjainkkal is – vizuális megjelenések özönén át bonyolítjuk le. Politikusainkkal úgy kommunikálhatunk online, mintha „közülünk valók” volnának.

A mai vezetőknek sokszor éppen az a céljuk, hogy olyan-nak lássuk őket, amilyenek mi szeretnénk: hétköznapi-nak és hitelesnek. Azzal nyernek, hogy olyan emberként jelennek meg, akivel szívesen leülnénk sörözni. Sikerük többnyire nem isteni vagy természetfeletti karizmájuknak, sokkal inkább a „hétköznapiságuknak” köszönhető, amely-lyel azonosulni tudunk. Ezt a köznapi politikusi varázs-latot hívom én sármmnak. A sárm az a személyes kisugár-zás, amelynek alapja a politikai táborhoz való *közelség*, és amely elsősorban a médiaplatformokon megjelenő képi és szöveges kommunikációban manifesztálódik. A politikai vezetőknek, ha a mai médiakörnyezetben sikerrel akarnak